

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Данила Галицького

Факультет післядипломної освіти

Кафедра фтизіатрії і пульмонології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор з науково-педагогічної роботи, член кореспондент НАМН України, проф. М. Р. Гжегоцький

2019 р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
первинної спеціалізації
з фаху «Фтизіатрія»

Кількість навчальних годин: лекцій - 54, семінарські заняття - 142,
практичні заняття - 139, самостійна робота - 184,
додаткові програми - 105. Разом - 624 годин.
Кредити ECTS - 20,8

Робоча навчальна програма
обговорена на методичному
засіданні кафедри

Затверджено на методичній
комісії факультету
післядипломної освіти

Протокол № 7
від «14» березня 2019 р.
« » 20 р.

Протокол № 2
від 14.05.19

Завідувач кафедри, професор
 О. П. Костик

Голова методичної комісії ФПДО
 О. С. Січкоріз

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ
занять на циклі спеціалізації з спеціальності «Фтизіатрія»

№№	Тема занять	Години
1	2	3
1.	Сучасні проблеми фтизіатрії.	2
2.	Організація боротьби з туберкульозом в Україні.	2
3.	Сучасна інструментальна і лабораторна діагностика туберкульозу.	2
4.	Імунітет і алергія притуберкульозі	2
5.	Туберкулінодіагностика.	2
6.	Патофізіологія та патоморфологія туберкульозу	2
7.	Латентний туберкульоз: особливості діагностик	2
8.	Первинні форми туберкульозу в дорослих	
9.	Рентгендіагностика первинних форм туберкульозу у дорослих	2
10.	Рентгендіагностика вторинних форм туберкульозу легень.	2
11.	Диференціальна діагностика синдрому інфільтрації	2
12.	Диференціальна діагностика синдрому дисемінації.	2
13.	Диференціальна діагностика круглих утворів легень.	2
14.	Диференціальна діагностика порожнистих утворів легень	2
15.	Генералізований туберкульоз : патогенез, клініка, діагностика	
16.	Ускладнення туберкульозу: патогенез, клініка, діагностика, лікування	2
17.	Міліарний туберкульоз: патогенез, клініка, діагностика, лікування	2
18.	Плеврит: діагностика, диференційна діагностика	2
19.	Казеозна пневмонія, клініка, діагностика, прогноз.	2
20.	Туберкульоз мозкових оболонок і ЦНС. Конференція: коніози і туберкульоз	2
21.	Туберкульоз і рак легень.	2
22.	Клініка, діагностика і лікування амфіодозу нирок.	2
23.	Туберкульоз і материнство.	2
24.	Туберкульоз і вагітність.	2
25.	Абдомінальний туберкульоз: клініка, діагностика, лікування	2
26.	Туберкульоз і цукровий діабет: особливості клініки, діагностики і лікування	2
27.	Основні принципи лікування хворих на туберкульоз	2
	РАЗОМ	54

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЬ
занять на циклі спеціалізації з спеціальності «Фтизіатрія»

№№	Тема занять	Години
1	2	3
1.	Епідеміологія туберкульозу і сан. статистика при туберкульозі.	2
2.	Диспансерні групи хворих на туберкульоз	2
3.	Патоморфоз туберкульозу.	2
4.	Патофізіологія і патоморфологія туберкульозу	2
5.	Масова туберкулінодіагностика	2
6.	Віди туберкуліну: проба Манту з 2 ТО ППД-Л	2

7.	Реакція Коха	2
----	--------------	---

1	2	3
8.	Принципи рентгендіагностики захворювань легень.	2
9.	Роль комп'ютерної томографії у диференційній діагностиці захворювань органів дихання	2
10.	Сучасні проблеми імунології туберкульозу.	2
11.	Імунодіагностика туберкульозу легень.	2
12.	Інструментальні методи діагностики туберкульозу	4
13.	Туберкуліновий віраж, туберкульоз невстановленої локалізації	2
14.	Первинний туберкульозний комплекс: особливості клініки, діагностики і диференційної діагностики	2
15.	Туберкульоз внутрішньогрудних лімфатичних вузлів: особливості клініки, діагностики	2
16.	Лімфоаденопатія: диференційна діагностика	4
17.	Дисемінований туберкульоз: особливості клініки, діагностики і диференційної діагностики	2
18.	Диференційна діагностика синдрому дисемінації	4
19.	Вогнищевий туберкульоз легень: особливості клініки, діагностики і диференційної діагностики	2
20.	Інфільтративний туберкульоз легень: особливості клініки, діагностики і диференційної діагностики	2
21.	Диференціальний діагноз інфільтративного туберкульозу легень.	4
22.	Туберкульоз легень	2
23.	Диференційна діагностика синдрому округлих утворів.	2
24.	Фіброзно-кавернозний туберкульоз легень.	2
25.	Циротичний туберкульоз легень.	2
26.	Генералізований туберкульоз	4
27.	Амілоїдоз як ускладнення туберкульозу	2
28.	Легеневі кровотечи: клініка, діагностика і лікування	2
29.	Хронічне легеневе серце: клініка, діагностика і лікування	2
30.	Спонтанний пневмоторакс: клініка, діагностика і лікування	2
31.	Сечостатевиий туберкульоз.	2
32.	Туберкульоз у вагітних	2
33.	Туберкульоз і цукровий діабет	2
34.	Кістково-суглобовий туберкульоз.	2
35.	Туберкульоз нирок	2
36.	Абдомінальний туберкульоз	2
37.	Туберкульоз на тлі ВІЛ-інфекції	2
38.	Особливості виявлення, лікування і профілактики туберкульозу у дітей і підлітків.	2
39.	Бронхообструктивний синдром при туберкульозі	2
40.	Маски туберкульозу легень.	2
41.	Синдром кашлю: диференційна діагностика	2
42.	Позалікарняна пневмонія, клініка, діагностика і диференційна діагностика з туберкульозом	2
43.	Госпітальна пневмонія: клініка, діагностика і диференційна діагностика з туберкульозом	2
44.	Синдром Гудпасчера: клініка, діагностика і диференційна діагностика	2
45.	Синдром Вегенера: клініка, діагностика і диференційна діагностика	2
46.	Доброякісні пухлини органів дихання	2

1	2	3
47.	Злоякісні процеси в легенях	2
48.	Гістіоцитоз легень: клініка, діагностика і диференціальна діагностика	2
49.	Ідіопатичний легеневий фіброз: клініка, діагностика і диференціальна діагностика	2
50.	Неспецифічні запальні захворювання легень	2
51.	Принципи хіміотерапії хворих з вперше виявленим туберкульозом	2
52.	Принципи лікування хіміорезистентного туберкульозу	4
53.	Принципи лікування хворих 4 – ої категорії	4
54.	Хіміопрепарати I ряду	2
55.	Хіміопрепарати II ряду.	2
56.	Характеристика побічних реакцій на препарати I ряду	2
57.	Характеристика побічних реакцій на препарати II ряду	2
58.	Корекція побічних реакцій на антимікобактеріальні препарати	2
59.	Проблема резистентності мікобактерій до хіміопрепаратів.	2
60.	Патогенетична терапія туберкульозу.	2
61.	Побічна дія хіміопрепаратів.	2
62.	Хірургічне лікування туберкульозу.	2
63.	Превентивна терапія	2
64.	Група ризику. Профілактика туберкульозу	2
	РАЗОМ	142

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
занять на циклі спеціалізації з спеціальності «Фтизіатрія»

№№ п/п	Теми практичних занять	Години
1	2	3
1.	Структура протитуберкульозної служби і організація, принципи протитуберкульозної допомоги населенню.	2
2.	Збудник туберкульозу.	2
3.	Лікарська трудова експертиза хворих на туберкульоз.	2
4	Диспансерні групи обліку хворих на туберкульоз та їх обслуговування	2
5.	Загальна семіотика захворювань легень.	2
6.	Імунітет і алергія при туберкульозі.	2
7.	Туберкулінодіагностика.	2
8.	Функціональні методи дослідження при туберкульозі.	2
9.	Вивчення рентгенограм локальних форм первинного туберкульозу.	2
10.	Лабораторні методи та бактеріологічні дослідження при туберкульозі (2
11.	Класифікація туберкульозу	2
12.	Туберкульоз внутрішньогрудних лімфатичних вузлів.	2
13.	Туберкулінодіагностика.	2
14.	Принципи і методика сучасного клініко-рентгенологічного обстеження хворих на туберкульоз легень.	2
15.	Хронічний дисемінований туберкульоз.	2
16.	Вивчення рентгенограм клінічних форм вторинного туберкульозу згідно класифікації.	2

1	2	3
17.	Синдром вогнищевості та інфільтрації різної етіології.	2
18.	Бронхологічні та функціональні дослідження при туберкульозі легень.	2
19.	Рентгенсеміотика клінічних форм первинного туберкульозу.	2
20.	Синдром порожнинних утворів різної патології.	2
21.	Рентгенсеміотика клінічних форм вторинного туберкульозу.	2
22.	Туберкульоз верхніх дихальних шляхів, трахеї і бронхів.	2
23.	Рентгенсеміотика фаз туберкульозного процесу в легенях. Клінічні і рентгенологічні прояви ателектазу і гіповентиляції легень.	2
24.	Хронічне легеневе серце, лікування, профілактика	2
25.	Функціональні та бронхологічні дослідження при туберкульозі	2
26.	Первинні локальні форми туберкульозу. /Туберкульоз периферичних лімфовузлів/.	2
27.	Проведення плевральної пункції з ціллю аспірації плевральної рідини.	2
28.	Клініка, діагностика, перебіг та прогноз первинного туберкульозного комплексу і туберкульозу внутрішньогрудних лімфатичних вузлів у дітей.	2
29.	Туберкуліновий віраж. Туберкульозна інтоксикація.	2
30.	Клініка, діагностика, перебіг та прогноз первинного туберкульозу у підлітків.	2
31.	Параспецифічні реакції при первинних формах туберкульозу.	2
32.	Клініка, діагностика, перебіг та прогноз міліарного туберкульозу і підгострого дисемінованого туберкульозу легень.	2
33.	Клініка, діагностика, перебіг хронічного дисемінованого туберкульозу легень.	2
34.	Клінічний розгляд хворих на туберкульоз легень у дітей і підлітків.	2
35.	Клінічний розгляд хворих на пневмокониози ускладнені туберкульозом.	2
36.	Вади розвитку дихальних шляхів.	2
37.	Синдром дисемінації во фтизіатрії і пульмонології.	2
38.	Клініко-рентгенологічна діагностика та диференціальна діагностика вогнищевого туберкульозу легень.	2
39.	Клініка, діагностика, перебіг інфільтративного туберкульозу легень.	2
40.	Диференційна діагностика інфільтративного туберкульозу з пневмоніями, і пухлинами.	2
41.	Рентгендіагностика і диференційна діагностика казеозної пневмонії.	2
42.	Туберкульома легень, клініка, діагностика, прогноз.	2
43.	Класифікація і клініка синдрому округлих тіней.	2
44.	Диференціальна діагностика круглих утворів легень.	2
45.	Деструктивні форми туберкульозу легень, клініка діагностика, диференціальна діагностика, прогноз.	2
46.	Доброякісні пухлини: класифікація, клініка і діагностика.	2
47.	Фіброзно-кавернозний туберкульоз легень, клініка, діагностика, перебіг, прогноз.	2
48.	Циротичний туберкульоз легень, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, прогноз.	2

1	2	3
49.	Туберкульозний плеврит, емпієма плеври, клініка, діагностика, диференційна діагностика, перебіг.	2
50.	Туберкульоз і алкоголізм.	2
66.	Спонтанний пневмоторакс, як ускладнення туберкульозу.	2
67.	Легеневі кровотечі, як ускладнення деструктивних форм туберкульозу легень.	2
51.	Туберкульоз легень у людей похилого та старечого віку.	2
52.	Силікотуберкульоз легень. Інші пневмоконіози і туберкульоз легень.	2
53.	Сечостатевиий туберкульоз, клініка, діагностика.	2
54.	Туберкульоз легень і цукровий діабет, виразка шлунку.	2
55.	Позалегеновий туберкульоз.	2
56.	Клініка, діагностика, клінічні форми, перебіг, прогноз кістково-суглобового туберкульозу.	2
57.	Хіміотерапія туберкульозу.	2
58.	Критерії вилікування туберкульозу.	2
59.	Гормони кори наднирників в патології туберкульозу.	2
60.	Принципи кортикостероїдної терапії при туберкульозі кортикостероїдними препаратами.	2
61.	Стероїдний туберкульоз.	2
62.	Фізіотерапія.	2
63.	Лікування туберкульозу згідно вперше 1,2, і 3 категорій.	3
64.	Невідкладна допомога при спонтанному пневмотораксі і кровотечі.	2
65.	Хірургічні методи лікування і невідкладна допомога при ускладненнях туберкульозу.	2
66.	Лікування туберкульозу хворих 4 категорії	3
67.	Діагностика і лікування туберкульозу мозкових оболонки і ЦНС.	3
68.	Ефективність комплексного лікування і вилікування від туберкульозу по ДОТС-стратегії	2
	Співбеседа	1
РАЗОМ		139

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ
занять на циклі спеціалізації з спеціальності «Фтизіатрія»

№№ п/п	Теми семінарських занять	Години
1	2	3
1.	Організація роботи протитуберкульозного диспансеру.	4
2.	Епідеміологічні показники при туберкульозі легеневої і поза -легеневої патології.	4
3.	Районний і міжрайонний протитуберкульозний диспансер, їх організаційна структура	4
4.	Організація профілактичних оглядів на туберкульоз міського та сільського населення.	4

1	2	3
5.	Обов'язки районної та обласної СЕС по боротьбі з туберкульозом.	4
6.	Аналіз діяльності протитуберкульозних закладів.	4
7.	Організація виявлення ранніх форм туберкульозу.	4
8.	Організація туберкулінодіагностики і протитуберкульозної вакцинації.	4
9.	Диспансеризація населення, групи диспансерного спостереження.	4
10.	Сегментарна будова легені і топічна діагностика туберкульозу.	4
11.	Патоморфологія і патофізіологія туберкульозу.	4
12.	(Наказ МОЗ України № 1091 від 2012 р.)	4
13.	Семіотика туберкульозу.	4
14.	Туберкулінодіагностика в практиці сучасної фтизіатрії.	4
15.	Лабораторна діагностика туберкульозу.	4
16.	Наказ МОЗ України № 45 від 06.02.2002 р)..	4
17.	Рентгендослідження при туберкульозі легень та оцінка їх даних.	4
18.	Функціональні та бронхологічні дослідження при туберкульозі.	4
19.	Інфікованість, захворюваність, хворобливість і смертність при туберкульозі	4
20.	Латентний туберкульоз: діагностика	4
21.	Клініко-рентгенологічна диференціальна діагностика локалізації уражень та фаз розвитку туберкульозу легень.	4
22.	Клінічні форми туберкульозу у дітей та підлітків.	4
23.	Принципи лікування хворих за ДОТС-стратегією.	4
24.	Принципи лікування хронічного туберкульозу легень.	2
25.	Клініко-рентгенологічна діагностика та диференціальна діагностика дисемінованого туберкульозу легень.	4
26.	Клініко-рентгенологічна діагностика, перебіг і прогноз вогнищового туберкульозу легень.	4
27.	Казеозна пневмонія: клініка, діагностика і лікування.	4
28.	Клініко-рентгенологічна діагностика, диференціальна діагностика туберкульозом, пухлин, кист легень і міжсередостіння.	4
29.	Клініка, рентгенологічна діагностика, диференціальна діагностика і прогноз деструктивного туберкульозу легень.	4
30.	Клініко-рентгенологічна діагностика, диференціальна діагностика циротичного туберкульозу легень і туберкульозного плевриту.	4
31.	Амілоїдоз при туберкульозі.	4
32.	Туберкульоз і рак легень.	2
33.	Критеріївилікування від туберкульозу.	4
34.	Туберкульоз і СНД.	4
35.	Туберкульоз і алкоголізм.	4
36.	Принципи лікування туберкульозу.	4
37.	Туберкульоз і ендокринні хвороби.	4
38.	Туберкульоз шкіри і периферичних лімфовузлів.	4
39.	Туберкульоз жіночих статевих органів.	4
40.	Саркоїдоз, диференційна діагностика з туберкульозом.	2
41.	Хіміотерапія туберкульозу.	4
42.	Патогенетична терапія туберкульозу.	2
43.	Патогенетична терапія туберкульозу.	2
44.	Туберкульоз мозкових оболонок і ЦНС.	2

1	2	3
45.	Ускладнення туберкульозу і невідкладна допомога.	2
46.	Невідкладні стани при захворювання органів дихання.	4
47.	Хронічне легеневе серце, інструментальна діагностика.	2
48.	Саркоїдоз, диференційна діагностика з туберкульозом.	2
49.	Наказ МОЗ України № 620 від 22.12.2012 р.).	2
50.	Метатуберкульозні залишкові зміни в легенях та їх клінічна характеристика	2
51.	Критерії оцінки ефективності лікування хворих на туберкульоз	2
52.	Інфекційний контроль при туберкульозі	2
53.	Фізіотерапія.	2
ВСЬОГО		184

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авербах М.М., Литвинов В.И., Гергерт В.Я. и соавт. Иммунологические аспекты легочной патологии. - М.: Медицина, 1980. - 193 с.
2. Алекса В.И., Шахтина А.И. Практическая пульмонология. - М.: Триада-Х, 2005. - 696 с.
3. Александрова А.В. Рентгенодиагностика туберкулеза органов дыхания. - М.: Медицина, 1983. - 191 с.
4. Бельский М.С. Клиническая туберкулинодиагностика. - К.: Здоров'я, 1984. - 86 с.
5. Беллендир Э.Н. Внелегочный туберкулез. - СПб.: Гиппократ, 2000. - 374 с.
6. Бліхар Є. Фтизіатрія: Підручник. - Тернопіль: Укрмедкнига, 2002. - 372 с.
7. Богуш Л.К., Жорахович И.А. Биопсия в пульмонологии. - М.: Медицина, 1977. - 239 с.
8. Гольдман А.Г., Зислин Д.М. Силкотуберкулез как клиническая проблема. - Свердловск: Изд-во Урал, ун-та, 1989. - 175 с.
9. Дедков И.П., Захарычев В.Д. Первичные новообразования средостения. - К.: Здоров'я, 1982. - 175 с.
10. Дужий И.Д. Заболевания плевры: диагностические, хирургические и терапевтические аспекты. — К.: Здоров'я, 1997. — 432 с.
11. Иванюта О.М., Пилипчук Н.С., Назаренко В.Г. и соавт. Туберкулезный менингоэнцефалит. - К.: Здоров'я, 1987. - 128 с.
12. Ільницький І.Г., Костик О.П. і ін. Синдром бронхіальної обструкції в практиці педіатрії, фтизіатрії і сімейного лікаря - Київ-Львів, 2008. - 302 с.
13. Камышан И.С. Туберкулез мочеполовой системы. - Л.: Медицина, 1996. - 159 с.
14. Кокосов А.Н. Болезни органов дыхания, клиника и лечение. - СПб.: Лань, 1999. - 256 с.
15. Лайт Р.У. Болезни плевры / Пер. с англ. Е.Г. Федоровой. - М.: Медицина, 1986. - 374 с.
16. Мельник В.П., Ільницький І.Г. Фтизіатрія – Київ-Львів, 2008. - 302 с.
17. Наказ МОЗ України № 233 від 29.07.1996 р. Про затвердження інструкції щодо надання медико-санітарної допомоги хворим на туберкульоз.
18. Наказ МОЗ України № 26 від 14.02.1996 р. Про удосконалення протитуберкульозної служби.
19. Наказ МОЗ України № 33 від 23.02.2000 р. Про штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я.
20. Наказ МОЗ України № 45 від 06.02.2002 р. Інструкція з бактеріологічної діагностики туберкульозної інфекції.
21. Наказ МОЗ України № 499 від 28.10.2003 р. Про затвердження інструкції щодо надання допомоги хворим на туберкульоз і неспецифічні захворювання легень.
22. Наказ МОЗ України № 45 від 28.01.2005 р. Протокол надання медичної допомоги хворим на туберкульоз

23. Наказ МОЗ України № 422 від 27.06.2006 р. Про затвердження Посібника з питань боротьби з туберкульозом на основі міжнародних стандартів з контролю за туберкульозом допомоги хворим на туберкульоз
24. Наказ МОЗ України № 693 від 08.12.2005 р. Про затвердження тимчасових форм первинної облікової документації і форм звітності з туберкульозу та інструкцій щодо їх заповнення
25. Наказ МОЗ України № 50 від 06.02.2006 р. Про затвердження типових положень про лабораторії і пункти з діагностики туберкульозу та пункти збору мокротиння
26. Наказ МОЗ України № 384 від 9.06.06р. Про затвердження Протоколу надання медичної допомоги хворим на туберкульоз
27. Наказ МОЗ України № 385 від 9.06.06р. Про затвердження Інструкції щодо надання допомоги хворим на туберкульоз
28. Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р. Про затвердження клінічних протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Пульмонологія»
29. Палеев Н.Р. Болезни органов дыхания: Руководство для врачей: В 4 томах. - М.: Медицина., 1989.-640 с.
30. Перельман М.И., Ефимов Б.П., Бирюков Ю.В. Доброкачественные опухоли легких. - М.: Медицина, 1981.-240 с.
31. Перельман М.И., Корякин В.А., Протопопова Н.М. Туберкулёз: Учебник. - М.: Медицина, 1990. - 304 с.
32. Помельцов Н.Ф. Рентгенологическая диагностика туберкулеза легких. - М.: Медицина, 1971. — 367 с.
33. Путов Н.В. Руководство по пульмонологии. - М.: Медицина, 1984. - 235 с.
34. Путов Н.В., Федосеев Г.Б., Хоменко А.Г. Справочник по пульмонологии. - Л.: Медицина, 1987.-243 с.
35. Рабухин А.Е. Туберкулез органов дыхания у взрослых. - М.: Медицина, 1976. - 328 с.
36. Рачинский СВ. и соавт. Болезни органов дыхания у детей. - М.: Медицина, 1988. - 178 с.
37. Розенштраух Л.С., Рыбакова Н.И., Виннер М.Г. Рентгендиагностика заболеваний органов дыхания: Руководство для врачей. - М.: Медицина, 1987. - 640 с.
38. Рудой Н.М., Чубаков Т. Туберкулез легких и хронический алкоголизм. - М.: Медицина, 1985. -176 с.
39. Савула М.М., Сахелашвілі М.І., Сливка Ю.І. Туберкульоз і вагітність. –Тернопіль, ТДМУ: Укрмедкнига, 2007.- 191 с.
40. Саркоидоз: от гипотезы к практике / Под ред. А.А. Визеля. — Казань: Издательство «ФЭН», Академия наук РТ, 2004. — 348 с.
41. Секреты пульмонологии / Полли Э.Парсонз, Джон Э.Хеффнер; Пер. с англ. - М.: Медпресс-информ, 2004. - 648 с.
42. Струков А.И., Соловьева М.П. Морфология туберкулеза в современных условиях. - М.: Медицина, 1985.-224 с.
43. Трахтенберг А.Х., Чиссов В.И. Клиническая онкопульмонология. - М.: ГЭОТАР, МЕДИЦИНА, 2000. - 600 с.
44. Феценко Ю.1., Ільницький І.Г., Мельник В.М., Панасюк О.В. Туберкульоз позалегенової локалізації. - К.: Логос, 1998. - 376 с.
45. Феценко Ю.1., Мельник В.М. Сучасні методи діагностики, лікування і профілактики туберкульозу. - К.: Здоров'я, 2002. - 904 с.
46. Феценко Ю.1., Мельник В.М., Ільницький І.Г. Основи клінічної фізіотерапії – .- Київ-Львів, 2007- 2-х томах,- 1174 с.
47. Феценко Ю.1., Мельник В.М., Ільницький І.Г. Хвороби респіраторної системи.- Київ-Львів, 2008- 496с.
48. Феценко Ю.1., Мельник В.М., Кобилянська А.В.Хіміорезистентний туберкульоз Київ: Здоров'я, 2003. -133 с.

49. Фещенко Ю.І., Мельник В.М., Ільницький І.Г., М'ясников В.Г. Лікування туберкульозу. - К.: Логос, 1996.-120 с.
50. Фирсова В.А. Туберкулез органов дыхания у детей. - М.: Медицина, 1979. - 231 с.
51. Хоменко А.Г. Туберкулез: Руководство для врачей. - М.: Медицина, 1996. - 496 с.
52. Хоменко А.Г., Швайгер О. Саркоидоз. - М.: Медицина, 1982. - 296 с.
53. Чернобровый Н.П., Пилипчук Н.С., Бориско А.С. Критические состояния в пульмонологии. - К: Здоров'я, 1989.-168 с. '
54. Чучалин А.Г. Бронхиальная астма. - М.: Медицина, 1985. - 159 с.
55. Чучалин А.Г. Хронические обструктивные болезни легких. - М.: ЗАО, 1999. - 512 с.
56. Шестерина М.В. Изменения бронхов при туберкулезе. - М.: Медицина, 1976. - 168 с.
57. Янченко Е.Н., Греймер М.С. Туберкулез у детей и подростков: Руководство для врачей. -СПб.: Гиппократ, 1999. - 336 с.